

**RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUV
SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI**

Xamzayeva E'zoza Hayot qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Menejment fakulteti 1-kurs talabasi

xamzayevae@gmail.com

+99877-120-49-69

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 22.02.2026

Revised: 23.02.2026

Accepted: 24.02.2026

KALIT SO'ZLAR:

*raqamli
transformatsiya,
korporativ boshqaruv,
boshqaruv
samaradorligi,
strategik rejalashtirish,
raqamli iqtisodiyot,
innovatsion rivojlanish,
risk-menejment.*

Mazkur maqolada raqamli transformatsiya jarayonining korporativ boshqaruv tizimi samaradorligiga ta'siri kompleks yondashuv asosida ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Globallashtirish va raqamli iqtisodiyot sharoitida korporativ boshqaruvning an'anaviy modellari tub o'zgarishlarga uchrayotgani, boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonida tezkorlik, shaffoflik va aniqlik talablari ortib borayotgani asoslab beriladi. Tadqiqotda zamonaviy raqamli texnologiyalar — katta ma'lumotlar (Big Data), sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar hamda avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarining korxonalarda strategik rejalashtirish, risklarni boshqarish va nazorat mexanizmlarini takomillashtirishdagi o'rni yoritiladi. Shuningdek, raqamli transformatsiya korporativ boshqaruvning institutsional tuzilmasi va manfaatdor tomonlar bilan o'zaro aloqalariga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilinadi. Maqolada korporativ boshqaruv samaradorligini oshirishning raqamli mexanizmlari ishlab chiqilib, ularning iqtisodiy natijadorlik va raqobatbardoshlikka ta'siri ilmiy jihatdan asoslanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli boshqaruv vositalarini tizimli joriy etish korxonalar barqaror rivojlanishini ta'minlash va strategik ustunlikka erishishda muhim omil hisoblanadi.

Kirish. XXI asr boshlaridan boshlab jahon iqtisodiyotida raqamli transformatsiya jarayonlari jadal sur'atlarda rivojlanib, korxonalar faoliyatining deyarli barcha yo'nalishlariga chuqur kirib bordi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining takomillashuvi, internet infratuzilmasining kengayishi hamda global raqobat muhitining

keskinlashuvi boshqaruv tizimlariga nisbatan yangi talablarni shakllantirdi. Natijada korporativ boshqaruvning an'anaviy modeli zamonaviy sharoitda yetarli darajada samarali bo'lmay qolmoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar faoliyati katta hajmdagi ma'lumotlarga tayanmoqda. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayoni tezkor axborot almashinuvi, real vaqt rejimidagi monitoring va analitik tahlil bilan chambarchas bog'liq bo'lib bormoqda. Katta ma'lumotlar (Big Data), sun'iy intellekt, blokcheyn texnologiyalari, bulutli platformalar hamda avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari korporativ boshqaruvning yangi bosqichini shakllantirmoqda. Ushbu vositalar strategik rejalashtirishni aniqlashtirish, risklarni oldindan prognoz qilish va nazorat mexanizmlarini kuchaytirish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya faqat texnologik yangilanish jarayoni emas. U korporativ boshqaruvning institutsional tuzilmasi, aksiyadorlar va boshqa manfaatdor tomonlar o'rtasidagi munosabatlar, axborot ochiqligi hamda javobgarlik darajasiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Raqamlashtirish sharoitida boshqaruv tizimi yanada shaffof, moslashuvchan va natijaga yo'naltirilgan bo'lishi talab etiladi. Bu esa boshqaruv samaradorligini oshirish mexanizmlarini ilmiy asosda qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi. Ayni paytda ko'plab korxonalarda raqamli transformatsiya jarayonlari yetarli darajada tizimli yo'lga qo'yilmaganligi, texnologik vositalar va boshqaruv strategiyasi o'rtasida muvofiqlik yetishmasligi kuzatilmogda. Bu esa investitsiyalarning kutilgan natijani bermasligiga va boshqaruv samaradorligining pasayishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun raqamli transformatsiya va korporativ boshqaruv samaradorligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqur ilmiy tahlil qilish dolzarb masala hisoblanadi. Mazkur tadqiqotning maqsadi — raqamli transformatsiya sharoitida korporativ boshqaruv samaradorligini oshirish mexanizmlarini aniqlash va ularning iqtisodiy natijadorlikka ta'sirini ilmiy jihatdan asoslashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun raqamli texnologiyalarning boshqaruv jarayonlariga ta'siri tahlil qilinadi, mavjud muammolar aniqlanadi hamda samaradorlikni oshirish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Asosiy qism. Raqamli transformatsiya — bu korxonalar yoki tashkilot faoliyatini zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida tubdan o'zgartirish jarayoni bo'lib, u nafaqat IT tizimlarini yangilash, balki boshqaruv, strategik rejalashtirish, resurslarni taqsimlash va qaror qabul qilish jarayonlarini ham o'z ichiga oladi.¹⁸ Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan davlat boshqaruvini raqamli transformatsiya qilish va samaradorligini oshirishga qaratilgan bir qator farmon, qaror va dasturlar qabul qilingan. Jumladan, 2025-yil 28-noyabrda imzolangan "Byurokratiyani bartaraf etish — 2030" dasturi davlat xizmatlaridan foydalanish tezligini oshirish, fuqarolar va biznes uchun qulay sharoit yaratish, shuningdek, xalqaro investitsiya muhiti jozibadorligini kuchaytirish maqsadida

¹⁸1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida qarori. — 2020-yil 5-oktabr, PF–6079-son. <https://lex.uz/docs/5030957>

qator strategik topshiriqlarni belgilaydi. Mazkur dastur doirasida davlat xizmatlarining raqamli shaklda taqdim etilishi va davlat boshqaruvida ortiqcha bosimni kamaytirishga qaratilgan mexanizmlar joriy etilishi ko‘zda tutilgan.

Shuningdek, Prezident 2025-yil 16-sentyabrda “Raqamli hukumat” tizimini kengaytirish bo‘yicha qaror qabul qildi; bu qaror 2025–2026 yillar uchun elektron xizmatlar hajmini oshirish, hududiy darajada mahalliy jamiyatlarga ko‘proq elektron xizmatlar yetkazishni nazarda tutadi. Bu chora-tadbirlar davlat boshqaruvini zamonaviy raqamli platformalar orqali samarali amalga oshirishga xizmat qiladi.¹⁹ Shu bilan birga, 2025-yil 29-dekabrda imzolangan farmonda davlat xaridlari tizimini raqamlashtirish va sun‘iy intellekt yordamida korrupsiyaga qarshi mexanizmlarni joriy etish belgilandi. Bu esa boshqaruv samaradorligini oshiruvchi strategik yondashuv bo‘lib, ochiqlikni kuchaytirish va resurslarning optimal taqsimlanishini ta‘minlashga xizmat qiladi.²⁰ Ushbu siyosiy hujjatlar raqamli transformatsiya jarayonini nafaqat texnologik, balki boshqaruv samaradorligi va shaffoflikni oshirish maqsadida amalga oshirish zarurligini davlat siyosati darajasida tasdiqlaydi. Bu esa korporativ boshqaruv samaradorligini oshirish konsepsiyasiga to‘la mos keladi va tadqiqotning amaliy ahamiyatini yanada kuchaytiradi. Raqamli transformatsiya korporativ boshqaruv samaradorligini oshirishda bir qator afzalliklarni beradi: tezkor va aniq qaror qabul qilish, risklarni oldindan baholash, resurslarni optimal taqsimlash va strategik rejalashtirish sifatini oshirish. Asosiy texnologiyalar sifatida katta ma‘lumotlar (Big Data), sun‘iy intellekt (AI), bulutli platformalar va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari korxonalarda qaror qabul qilish jarayonining tezkorligi, shaffofligi va aniqligini ta‘minlaydi. Katta ma‘lumotlar yordamida rahbarlar real vaqt rejimida ma‘lumotlarni tahlil qilib, operatsion va strategik qarorlarni aniqlik bilan qabul qilish imkoniga ega bo‘ladi. Masalan, Amazon kompaniyasi AI yordamida inventarizatsiya va yetkazib berish jarayonlarini optimallashtiradi, bu xarajatlarni kamaytirish va mijozlarga xizmat sifatini oshirish imkonini beradi. Shuningdek, Tesla avtomobil ishlab chiqarish jarayonida yetkazib beruvchilar bilan ishlashni real vaqt monitoring tizimi orqali boshqaradi, bu esa operatsion risklarni kamaytiradi. O‘zbekiston sharoitida raqamli transformatsiya jarayonlari sekin, lekin barqaror rivojlanmoqda. “O‘zbektelecom” kompaniyasi xizmatlarni avtomatlashtirish va onlayn monitoring tizimini joriy qilish orqali samaradorlikni oshirdi, ba‘zi banklar esa katta ma‘lumotlar va sun‘iy intellektdan foydalangan holda mijozlarga xizmat ko‘rsatishni tezlashtirdi. Ishlab chiqarish sohasida esa raqamli tizimlar resurslarni tejash va mahsulot sifatini yaxshilashga xizmat qilmoqda. Korporativ boshqaruv samaradorligini oshirish

¹⁹ 11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli hukumat tizimini kengaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. — 2025-yil 16-sentyabr, PQ–286-son. <https://www.uzdaily.uz/en/president-signs-resolution-expanding-the-digital-government-system/>

²⁰ 12. O‘zbekiston Respublikasida davlat boshqaruvi va davlat xaridlari tizimini raqamlashtirish hamda sun‘iy intellekt asosida korrupsiyaga qarshi mexanizmlarni joriy etish bo‘yicha farmon. — 2025-yil 29-dekabr. <https://www.uzdaily.uz/en/uzbekistan-to-implement-ai-in-electronic-government-for-transparent-public-administration/>

uchun quyidagi mexanizmlar muhimdir: texnologik integratsiya — barcha boshqaruv jarayonlariga AI, Big Data va avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy etish; kadrlar tayyorgarligi — rahbarlar va xodimlarni raqamli vositalardan samarali foydalanishga o‘rgatish; monitoring va nazorat — jarayonlarni real vaqt rejimida kuzatish va muammolarni tezkor bartaraf etish; strategik moslashuv — raqamli vositalar yordamida bozor sharoitiga tezkor javob berish va strategiyani doimiy optimallashtirish. Ushbu mexanizmlar korxonalarni raqobatbardosh, moslashuvchan va samarali boshqaruv tizimiga aylantirishga xizmat qiladi.

Texnologiya	Ta’sir yo’nalishi	Misollar(Kompaniya)	Samaradorlikka ta’siri
Big Data	Qaror qabul qilish tezligi, aniqlik	Amazon	Xarajatlarni kamaytirish, tezkor javob
Sun’iy intellekt(AI)	Risklarni prognoz qilish, optimallashtirish	Tesla	Operatsion xavflarni kamaytirish
Bulutli texnologiyalar	Ma’lumotlar xavfsizligi va tezkor almashinuvi	Microsoft	Strategik rejalashtirishni yaxshilash
Avtomatlashtirilgan tizimlar	Nazorat va monitoring jarayonlari	O‘zbektelecom	Ichki nazorat va xizmat sifatini oshirish

Jadval ko‘rsatadiki, Big Data – Bu texnologiya qaror qabul qilish tezligini va aniqligini oshiradi. Amazon misolida ko‘rinib turibdiki, katta ma’lumotlarni tahlil qilish xarajatlarni kamaytirish va mijozlarga tezkor javob berishni ta’minlaydi. Sun’iy intellekt (AI) – Risklarni oldindan prognoz qilish va jarayonlarni optimallashtirish imkonini beradi. Tesla kompaniyasi AI orqali yetkazib beruvchilar bilan ishlashni real vaqt monitoringi bilan boshqaradi va operatsion xavflarni sezilarli darajada kamaytiradi. Bulutli texnologiyalar – Ma’lumotlarni xavfsiz saqlash va tezkor almashish imkonini beradi. Microsoft misolida bulutli platformalar strategik rejalashtirishni yaxshilash va bozor imkoniyatlarini aniqlashda yordam beradi. Avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari – Ichki nazorat va monitoringni kuchaytiradi. O‘zbektelecom kompaniyasida avtomatlashtirilgan tizimlar xizmat sifatini oshirish va jarayonlarni samarali boshqarishga xizmat qilmoqda.

Takliflar va tavsiyalar. Chet el tajribalari bo‘yicha davlat darajasidagi yondashuvlar va amaliy tavsiyalarni ko‘rib chiqsak; Estoniya — elektron hukumat modeli: Estoniya butun davlat boshqaruvini raqamlashtirish orqali xizmatlarni onlayn taqdim etishda yetakchi bo‘lib kelmoqda. Elektron identifikatsiya, soliqlarni to‘lash, davlat xizmatlarini rad etmasdan “bir oynada” olish kabi tizimlar davlat va fuqarolar o‘rtasidagi aloqani sezilarli

darajada soddalashtirgan. Bu shaffoflik va boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Singapur — raqamli iqtisodiyot strategiyasi: Singapur hukumatining raqamli transformatsiya strategiyasi davlat xizmatlarini modernizatsiya qilish, moliyaviy texnologiyalar va kichik biznesni raqamlashtirishga qaratilgan bo‘lib, raqamli savodxonlikni oshirish va davlat organlarining xizmat ko‘rsatish tezligini sezilarli darajada yaxshilaydi. Kanada — raqamli malaka va xizmatlar: Kanada davlat organlarining raqamli transformatsiya dasturlari orqali boshqaruvda samaradorlikni oshirish uchun kadrlarning raqamli malakasini kuchaytirishga katta e‘tibor qaratadi. Bu orqali xizmat ko‘rsatish sifatini yaxshilash va fuqarolarga qulay elektron xizmatlar tijorat darajasida taklif etiladi. Vietnam — boshqaruv arxitekturasi integratsiyasi: Vietnam hukumati Enterprise Architecture yondashuvini joriy etib, raqamli transformatsiyani samarali amalga oshirish uchun davlatchilik tizimlarini yagona arxitekturaga moslashtirdi. Bu boshqaruv mexanizmlarini raqamlashtirishni tizimli va samarali yo‘lga qo‘yishga xizmat qiladi. EU (Evropa Ittifoqi) mamlakatlari — ijtimoiy barqarorlik yondashuvi: Finlyandiya, Niderlandiya va Daniya kabi Yevropa davlatlari raqamli transformatsiyada nafaqat texnologiyani, balki ijtimoiy barqarorlikni ham hisobga olgan yondashuvni qo‘llaydi. Bu davlatlar raqamli tizimlarni joriy etishda aholini ortda qolmasligi va xizmatlar hamma uchun teng bo‘lishi ustuvorligini belgilaydi. Pokiston — milliy raqamli boshqaruv organi: Pokiston hukumati 2025-yilda milliy raqamli transformatsiyani tezlashtirish uchun maxsus Digital Nation Pakistan Authority tashkil etdi. Bu organ raqamli boshqaruv infratuzilmasini rivojlantirish, xizmat ko‘rsatish tizimini elektrifikatsiya qilish va iqtisodiyotni raqamlashtirish bo‘yicha milliy strategiyani boshqaradi. Hindiston — davlat xizmatlarida elektron o‘quv tizimi: Uttar Prades shtatida “Mission Karmayogi” raqamli platformasi davlat xodimlarini axborot texnologiyalari, boshqaruv etikasi va xizmat ko‘rsatish uslublari bo‘yicha onlayn o‘qitmoqda. Bu davlat xizmatlarining shaffofligi va samaradorligini kuchaytirishga qaratilgan muhim yondashuvlardan biridir.

Xulosa. Mazkur tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, raqamli transformatsiya korporativ boshqaruvning samaradorligini oshirishda asosiy strategik vosita hisoblanadi. Katta ma’lumotlar (Big Data), sun’iy intellekt (AI), bulutli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari korxonalariga qaror qabul qilish jarayonini tezlashtirish, risklarni kamaytirish, resurslarni optimal taqsimlash va strategik rejalashtirishni takomillashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, ushbu texnologiyalar korxonalarda boshqaruv jarayonlarining shaffofligi va aniqligini oshiradi, xatoliklarni kamaytiradi hamda rahbarlarga ma’lumotlarga asoslangan ishonchli qarorlar qabul qilish imkoniyatini yaratadi. Jadval va tahliliy qism natijalari shuni ko‘rsatadiki, har bir texnologiya boshqaruvning alohida yo‘nalishiga ta’sir qiladi: Big Data qaror qabul qilish tezligi va aniqligini oshirsa AI risklarni oldindan prognoz qiladi, bulutli texnologiyalar strategik rejalashtirishni takomillashtiradi, avtomatlashtirilgan tizimlar esa ichki nazorat va monitoringni

=====

kuchaytiradi. Shu tariqa, raqamli transformatsiya boshqaruvning barcha komponentlarini mustahkamlashga xizmat qiladi va korxonalarni raqobatbardosh, moslashuvchan va natijaga yo'naltirilgan tizimga aylantiradi. O'zbekiston tajribasi va Prezident Shavkat Mirziyoyevning raqamli transformatsiya, elektron hukumat va boshqaruv samaradorligini oshirishga qaratilgan farmonlari shuni ko'rsatadiki, davlat siyosati ham ushbu jarayonni strategik maqsad sifatida qo'llab-quvvatlaydi. Xususan, "Byurokratiyani bartaraf etish — 2030" dasturi, "Raqamli hukumat" tizimini kengaytirish va davlat xaridlari tizimini raqamlashtirish bo'yicha farmonlar korporativ boshqaruv samaradorligini oshirish jarayonlariga davlat tomonidan mustahkam poydevor yaratadi. Bu esa tadqiqot natijalarining amaliy ahamiyatini yanada oshiradi. Shu bilan birga, korxonalarda raqamli transformatsiya jarayonini samarali amalga oshirish uchun kadrlar tayyorgarligi, monitoring tizimlari, strategik moslashuv va texnologik integratsiya kabi mexanizmlarga alohida e'tibor qaratish zarur. Ushbu mexanizmlar korxonalarni tezkor va aniq qaror qabul qiladigan, resurslardan samarali foydalanadigan, ichki nazorat va xizmat sifatini oshiradigan tizimga aylantiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya korporativ boshqaruvni faqat texnologik emas, balki institutsional va iqtisodiy jihatdan ham takomillashtiradi. Xulosa qilib aytganda, raqamli transformatsiya korporativ boshqaruvning samaradorligini oshirishda kalit vosita bo'lib, uni tizimli va strategik joriy etish korxonalariga nafaqat raqobatbardoshlik, balki uzoq muddatli barqaror rivojlanish, tezkor qaror qabul qilish va strategik resurslarni optimal taqsimlash imkonini beradi. Shu tariqa, ilmiy tadqiqot va davlat siyosati o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjudligi aniqlandi va korxonalarda boshqaruv samaradorligini oshirish uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishning ahamiyati yanada oshadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida qarori. — 2020-yil 5-oktabr, PF–6079-son. <https://lex.uz/docs/5030957>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. — 2018-yil 19-fevral, PQ–3549-son. <https://lex.uz/docs/3564975>
3. "Elektron hukumat to'g'risida"gi Qonun. — O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 2015-yil 9-dekabr, O'RQ–395-son. <https://lex.uz/docs/2819899>
4. Jahon banki (World Bank). Digital Development Overview. — Washington, 2022. <https://www.worldbank.org/en/topic/digitaldevelopment>
5. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Digital Transformation and Corporate Governance. — Paris, 2021. <https://www.oecd.org/corporate>

-
6. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (UN). E-Government Survey. — New York, 2022. <https://publicadministration.un.org/egovkb>
 7. International Monetary Fund (IMF). Digital Economy Outlook. — Washington, 2023. <https://www.imf.org/en/Topics/digital-economy>
 8. McKinsey & Company. The State of Digital Transformation. — 2021. <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital>
 9. Harvard Business Review. How Digital Transformation Improves Company Performance. — 2020. <https://hbr.org>
 10. World Economic Forum. Digital Transformation Initiative. — Geneva, 2022. <https://www.weforum.org>
 11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli hukumat tizimini kengaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. — 2025-yil 16-sentyabr, PQ–286-son. <https://www.uzdaily.uz/en/president-signs-resolution-expanding-the-digital-government-system/>
 12. O‘zbekiston Respublikasida davlat boshqaruvi va davlat xaridlari tizimini raqamlashtirish hamda sun’iy intellekt asosida korrupsiyaga qarshi mexanizmlarni joriy etish bo‘yicha farmon. — 2025-yil 29-dekabr. <https://www.uzdaily.uz/en/uzbekistan-to-implement-ai-in-electronic-government-for-transparent-public-administration/>